

TANULMÁNYOK

Marxizmus vagy revizionizmus?

FOGARASI BÉLA

Az ideológiai fronton központi, időszerű feladatunk nagyszabású offenzívát folytatni a revizionista és más antimarxista nézetek ellen, amelyek hazánkban, különösen az értelmiség egyes csoportjaiban, még sok zűrzavart okoznak. Eszmei harcot kívánunk folytatni a szocializmus építését akadályozó téveszmék és álelméletek ellen, hogy biztosítsuk a marxista—leninista ideológia döntő győzelmét a filozófia, a tudomány, az irodalom és művészet, a kultúra és a közélet egész területén.

Ahhoz, hogy helyesen tájékozódjunk a nemzetközi helyzet, a béke-harc, a nemzetközi munkásmozgalom kérdéseiben, újra és újra vissza kell térnünk a marxista—leninista társadalmtudomány alaptételeihez, amelyeknek igazságát az élet, a gyakorlat nap-nap után igazolja.

Ebben a korszerű összefüggésben központi jelentőséggel bír a társadalmi forradalom marxi—lenini elmélete.

Marx világtörténeti jelentőségű tudományos teljesítménye elsősorban abban áll, hogy feltárta a tőkés gazdasági rendszer mozgási törvényét, és ezen az alapon kimutatta a tőkés gazdasági rend ideiglenes jellegét, keletkezésének és elkerülhetetlen pusztulásának történeti szükségszerűségét. Kimutatta és — amint Lenin mondja — bebizonyította annak szükségszerűségét, hogy a történelmi fejlődés az elnyomáson és kizsákmányoláson alapuló, antagonisztikus, kibékíthetetlen ellentmondásokkal terhes tőkés társadalom megszűnéséhez és a szocialista társadalmi rendnek forradalmi úton való megvalósulásához vezet. E tételek bizonyítása a tudományos szocializmus tanításában központi helyet foglal el.

Marx a tőkés társadalom ideiglenes jellegének, pusztulásához vezető ellentmondásainak feltárásával kapcsolatban nemcsak azt állapította meg, hogy mi szűnik meg a tőkés rendszer pusztulásával, hanem azt is, hogy ezt a rendszert egy *magasabbrendű rendszernek kell felváltania*. S ez a két rendszer: a kapitalizmus és a szocializmus társadalmi rendszere a kibékíthetetlen ellentmondás viszonyában áll egymással. Nincsen, és nem lehetséges semmiféle „békés belenövés” a kapitalizmusból a szocializmusba, amelyről a marxi tant meghamisító és megtagadó revizionizmus és reformizmus fecseg. Marx elméletének egyik sarkalatos tétele, hogy a szocializmus egyedül a kapitalista rendszer *forradalmi megdöntésének* útján valósulhat meg.

A társadalmi forradalom marxi elmélete nem fogadja el forradalomnak azt a közkeletű vulgáris felfogását, amely szerint a forradalom kizárólag a hatalomnak erőszakkal való egyszeri megragadásában áll és abban kimerül.

Marx a társadalmi forradalom fogalmát kiterjesztette a szocializmus győzelmes *megvalósításáig* tartó időszakra. A hatalom megragadása szükséges, de nem elegendő feltétele a szocializmus megvalósításának. Ez az igazság a mi számunkra, a történelmi tapasztalatok alapján talán magától értetődőnek látszik, Marx idejében azonban egyáltalán nem volt az a munkásosztály számára. A szocializmus megvalósítására vonatkozólag egyrészt utópikus illúziók uralkodtak, másrészt a blanquisták azt hitték, hogy elég győzni a barrikádokon és aztán magától fog menni a szocializmus megvalósulása.

Ezért óriási elméleti és gyakorlati jelentőséggel bírt Marx elmélete az *átmeneti korszakról*, amelynek tömör foglalata a Gothai-program bírálatában így hangzik:

„A kapitalista és a kommunista társadalom között van egy időszak, amelyben az első forradalmi úton a másodikra alakul át. Ennek megfelelően egy politikai átmeneti időszak is, amelynek az állama nem lehet egyéb, mint a *proletariátus forradalmi diktatúrája*.”

Lenin halhatatlan érdeme, hogy ezt az alapvető marxi felfogást kiásta a feledés, illetve az agyonhallgatás homályából, „*Csak az a marxista — mondotta Lenin —, aki az osztályharc elismerését kiterjeszti a proletariátus diktatúrájának elismeréséig*” (Állam és forradalom). Az áruló jobboldali szociáldemokraták és kétszínű szövetségeik szerették volna Marx e történelmi jelentőségű és nemzetközi munkásosztály számára egész korszakos programot adó nyilatkozatát agyonhallgatni. Lenin kérlelhetetlenül leleplezte az oppor-tunizmus és revizionizmus hamisításait, amelyeknek segítségével a proletár-diktatúra fogalmát el akarták tüntetni a marxista elméletből, hogy ezáltal megbénítsák annak hatóerejét.

Az átmeneti korszak értelmezése azóta is *vízválasztóvá* vált a forradalmi marxizmus és a megalkuvó oppor-tunizmus, az áruló revizionizmus között. A marxizmus és a revizionizmus harca napjainban is elsősorban a proletariátus diktatúrájának kérdései körül folyik.

Lenin a társadalmi forradalom marxi elméletét alkalmazta az imperializmus korszakára. Lenin nagy jelentőségű megállapítása: „*Az imperializmus a szocialista forradalom előestéje*” — korszerű megfogalmazása volt az átmeneti korszak forradalmi jellegére vonatkozó marxi tételnek.

Ezzel szoros összefüggésben állott Lenin korszakalkotó felismerése, hogy a szocializmus győzelmének objektív feltételei nem feltétlenül a legfejlettebb ipari országban vannak meg, amint ezt a II. Internacionálé vezetői állították és dogmává emelték. Lenin kimutatta, hogy az imperializmus *leggyengébb láncszemének* áttörése lehetővé teszi a szocializmus győzelmét egy olyan viszonylag elmaradt országban, mint a cári Oroszország volt, éppen ezért, mert Oroszország volt az imperializmus rendszerének leggyengébb láncszeme.

Lenin továbbfejlesztette a marxi elméletet azzal a tétellel is, hogy a szocializmus győzelmének nem egyszerre kell bekövetkeznie a legtöbb vagy legalábbis néhány fejlett ipari országban, hanem az a kapitalizmus egyenlőtlen fejlődése következtében először *egy* országban is lehetséges. Ez a prófétikus előrelátásról tanúskodó megállapítás teljes beigazolást nyert a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme által, és proletariátus diktatúrájának marxista értelmezése, amely abban az átmeneti korszak *államformáját*

és nemesak — amint a jugoszláv program — kormányformáját látja, széles kifejtést nyert Lenin műveiben, s gyakorlati alkalmazása biztosította a szocializmus győzelmét a Szovjetunióban, biztosítja a szocializmus sikeres építését a népi demokratikus országokban.

A szocialista forradalom első szakasza, a hatalom megragadása, Oroszországban polgárháború formájában ment végbe. Ez volt az adott viszonyok között az egyetlen lehetséges út a hatalom megragadásához. De a proletariátus diktatúráját, mint átmeneti korszakot, Oroszországban sem egyedül a fegyveres harc, az erőszak jellemezte. Nem ok nélkül hangsúlyozta Lenin: „A proletariátus diktatúrája szívós harc, véres és nem véres, erőszakos és békés, katonai és gazdasági, pedagógiai és adminisztratív harc a régi társadalom hatalmai és hagyományai ellen.”

A kommunista pártok és munkáspártok 1957. évi moszkvai értekezletén elfogadott nyilatkozat a második világháború után kialakult erőviszonyok elemzése alapján megállapítja, hogy bizonyos feltételek között napjainkban, egyes országokban lehetséges a szocializmus győzelme polgárháború elkerülésével békés úton is. De ha ebben az összefüggésben a békés út lehetőségéről beszélünk, ez semmiképpen sem jelenti azt, hogy valamiféle forradalom nélküli békés „belenövés a szocializmusba” lehetséges volna. A kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet, a szocializmus győzelme csak mint forradalom valósulhat meg: mint a tőkés társadalmi rend megdöntése, mint a hatalom megragadása a munkásosztály által, mint a hatalom forradalmi gyakorlása a szocializmus felépítése céljából. S a hatalom forradalmi gyakorlásnak államtípusa: a *proletárdiktatúra*.

Ez a marxi—lenini elmélet és gyakorlat lényege. Ezzel szemben áll a revizionizmus ideológiája és az opportunistikus gyakorlata. A revizionizmus lényege a burzsoázia eszmei befolyásának érvényesítése a munkásmozgalmakban, nevezetesen a munkáspártokban. A revizionizmus a fejlődés különböző szakaszaiban különböző formákban nyilvánul meg. Közös vonása a revizionizmus e formáinak, hogy tagadják az osztályharc marxi felfogását, s a munkásosztályt a tőkésosztállyal való együttműködés számára igekeznek megnyerni. A különböző időszakokban és helyzetekben azonban az antimarxista, revizionista ideológiának hol ez, hol amaz oldala kerül előtérbe. Az első világháború előtt a revizionizmus és a forradalmi marxizmus között folyó harc bizonyos fokig még elméleti jellegű volt, hiszen hogy úgy mondjuk egyik sem volt hatalmon. Amikor azonban a szocialista forradalom Oroszországban győzelmet aratott, és a proletárdiktatúra államformája egy országban megvalósult és megszilárdult, amikor Európa több más országában forradalmi harcok lángoltak fel, a revizionizmus általános támadásba ment át a proletariátus diktatúrájának elmélete és gyakorlata ellen. Ugyanakkor burzsoá-szociáldemokrata koalíciós kormányok alakultak Németországban, Ausztriában és más országokban. A szociáldemokrata vezérek főcélja a szocialista forradalom megakadályozása volt, s ennek elméleti megalapozása céljából a revizionizmust új változatokban dolgozták ki. Az osztályharc helyett a kormányokban és államhivatalokban realizált osztály-együttműködést tartották a célravezető módszernek. A proletárdiktatúrát Marx tévedésének minősítették. Legnagyobb vívmánynak a polgári demokráciát tartották, amelyet abszolút demokráciának tüntettek fel.

De mit mutatott a történelem tapasztalata? Megalkuvó opportunistusoknak mi volt az eredménye? Az, hogy még a polgári demokrácia meg-

védellezésére is képtelenek voltak. A monopolkapitalizmust a szocializmus egy fajtájának, „szervezett kapitalizmusnak”, államkapitalizmusnak keresztelték el, s mikor ez a monopolkapitalizmus a fasiszta diktatúrára tért át, kapituláltak ez előtt. A faszizmust a munkásosztály egységes fellépésével meg lehetett volna akadályozni. Ezzel szemben az opportunizmus a munkásosztályon belül szakadást idézett elő. A revizionizmus Németországban és Ausztriában a *fasiszta diktatúra útját egyengelte*.

A második világháború kimenetele, a Hitler-faszizmus veresége után Európa több országában, így hazánkban is megnyílt a lehetőség arra, hogy a munkásosztály békés úton, ti. polgárháború nélkül megragadja a hatalmat s hozzáfogjon a szocializmus építéséhez. A szociáldemokrata pártoknak nemzetközi arányokban, de mindenekelőtt ott, ahol a munkásosztály megragadta a hatalmat, le kellett volna vonniok a történeti tanulságokat a Weimari Német Köztársaság sorsából. Új helyzetben újra választaniuk kellett a tőkésosztály érdekének védelme, és a munkásosztály és a dolgozó nép érdekének védelme között. A szociáldemokrata munkásság nagy része meg is értette ezt és a munkásosztály egységének, a két munkáspárt egyesülésének útját választotta. (Lengyelország, Magyarország, Csehszlovákia, NDK.) Am a jobboldali szociáldemokrata vezetők a tőkés országokban továbbra is a revizionizmus rozsdamarta fegyvereit igyekeztek kifényesíteni, hogy elméletileg igazolhassák az osztálybéke, a megalkuvás, a tőkésosztály uralmának védelmét szolgáló gyakorlati politikájukat. Ezzel kapcsolatban főtörekvésük a munkásosztály eszmei és szervezeti egységének megakadályozására, illetve megbontására irányult. Hogy ez a tőkésországokban ugyanoda vezetett, mint annak idején a Weimari Németországban, a faszizmus újjáéledéséhez, az antidemokratikus erők tömörüléséhez, a klerikalizmus és militarizmus megerősödéséhez, azt ma látjuk különböző formában Nyugat-Németországban, Olaszországban és mindenekelőtt napjainkban Franciaországban.

A jelenkori revizionizmus ugyanúgy, mint a Bernstein-féle revizionizmus közvetlen vagy közvetett formában a burzsoázia eszmei befolyását jelenti a munkásmozgalomban. A revizionizmus a népi demokratikus országokban jelentkezhethet kezdetben a marxizmus—leninizmustól való elhajlás formájában. De itt valóban az a mondás jut eszünkbe: add oda az ördögnek a kisujjadat és elviszi a kezdet. A Nagy Imre-féle revizionizmus is elhajlásokkal kezdődött és nyílt árulással végződött. *A revizionizmus szerepe nálunk az ellenforradalom eszmei előkészítésében állott és a szocialista országokban általában ebben áll.* Az ellenforradalom veresége után a revizionizmus jellemző megnyilatkozása nálunk az a nézet volt, hogy az ellenforradalom — nem volt ellenforradalom. Ismeretes, hogy ennek a mélységesen antimarxista, hamis nézetnek, bár az élet százszorosán megcáfolta, még mindig vannak terjesztői és „pártfogói”, s már ez a tény egymaga elég figyelmeztetés ahhoz, hogy a *marxizmus és a revizionizmus között folyó harcot ne tekintsük befejezettnek*, s a marxizmus—leninizmus következetes értelmezésével és alkalmazásával egybekapcsoljuk a revizionizmus bármely formájának, nem utolsósorban burkolt formájának kéréllhetetlen bírálatát.

Indokolttá teszi ezt az a körülmény is, hogy a marxizmus és a revizionizmus harca nemzetközi összefüggésben új mozzanatokat mutat. A társadalmi forradalom marxista felfogása szempontjából ezeknek a mozzanatoknak elvi jelentősége van, s ezért röviden értelmeznünk kell a revizionizmusnak azon új vagy

helyesebben csak látszatra új, de lényegében régi tételeit, amelyeket a Jugoszláv Kommunista Szövetség VII. kongresszusa elé terjesztett programtervezet tartalmaz. (Az elfogadott program szövegét még nem ismerem, de tudomásom szerint nem különbözik lényegileg a tervezettől.)

A tervezet megismétli a revizionista-reformista ideológiának ismert kedvenc „elméletét” az államkapitalizmusról. Az államkapitalizmus vagy az állammonopolisztikus kapitalizmus e szerint már nem is kapitalizmus, hanem átmenet a szocializmusba. A revizionizmus egyik fő tétele, amelyet Hilferding, Ottó Bauer, Emile Vandervelde, Léon Blum és más vezető reformista ideológusok fejtettek ki, abban áll, hogy a kapitalizmus mai formája az államkapitalizmus, a szocializmus is államkapitalizmus, tehát a szocializmus bizonyos fokig már megvalósult a kapitalizmusban. Ezt a nézetet már Lenin megcáfolta: „... a legerőteljesebb tévedés az a polgári-reformista állítás, hogy a monopolisztikus vagy állammonopolisztikus kapitalizmus *már nem* kapitalizmus többé, hanem „államszocializmus” vagy ehhez hasonlóan nevezhető.” (Lenin: Állam és forradalom.)

A jugoszláv programtervezet lényegében csak más szavakkal megismétli ezt a gyökerében hamis elméletet az államkapitalizmusról és a monopolkapitalizmusról.

A tervezet valamiféle „világfolyamatnak”, „*egységes világfolyamatnak*” tünteti fel a szocializmus győzelmét, amelyet az jellemez, hogy *nem szerepel benne mint szükségszerű tényező a proletariátus diktatúrája*. „Mindez azt igazolja, olvassuk a tervezetben, hogy a tőkés termelési mód és a tőkés társadalmi rendszer története utolsó szakaszába érkezett és az emberiség valamennyi gazdasági és társadalmi vonatkozásban — igen különböző utakon — a szocialista átalakulás korszakába lép. A szocializmus mindinkább behatol valamennyi nép gyakorlatába, mindinkább egységes világfolyamattá és világrendszerré válik.”

Évtizedek óta ideológiai-elméleti harcban állunk a revizionizmus államkapitalizmus-elméleteivel, annak valamennyi változatával.

Tudományos lelkiismeretünk kötelességünké teszi, hogy megállapítsuk: a jugoszláv programtervezetben kifejtett nézetek nem különböznek a fent említett revizionista tételektől.

Az állammonopolisztikus kapitalizmus a lenini elmélet szerint ugyan a kapitalizmusnak a szocializmus anyagi előkészítése, előcsarnoka, de osztálytartalmát tekintve egyáltalán nem különböző a kapitalizmustól. „Fegyház a munkások számára, paradicsom a tőkésé számára” — így jellemezte Lenin az állammonopolkapitalizmust. Erről nincs szó a jugoszláv programban. Az államkapitalizmus ama felfogásának, amelyet a jugoszláv programtervezetben találunk semmi köze sincs a marxizmus—leninizmushoz. A marxizmus—leninizmus lényege, az átmeneti korszaknak mint a szocialista forradalom korszakának felfogása, a proletárdiktatúra elmélete elsikkad a programtervezetben. Mindebben döntő szerepet játszik az *állam* antimarxista, revizionista típusú felfogása. A jugoszláv programtervezet az államnak mint valamiféle önállósult hatalomnak bizonyos osztályfeletti jelleget tulajdonít. Ezen az alapon az államkapitalizmus növekedését lényegileg a szocializmus növekedése „világfolyamatának” tünteti fel. Ezzel hamis illúziókat kelt, s a „békés belenövés” régi revizionista elméletének vonalára megy át. Valójában napjainkban nincsen semmiféle osztályfeletti, önállósult államhatalom. A tőkés országokban nem az állam uralkodik a tőkésék felett, hanem a tőkésosztály,

a monopoltőke uralkodik az állam s ennek segítségével a dolgozók felett.

A jugoszláv programtervezet az állam önállósulására vonatkozó hamis állításokat további, az *állam elhalására* vonatkozó nem kevésbé hamis és a szocializmus szempontjából nem kevésbé veszélyes állításokkal folytatja. A programtervezet teljesen eltorzítja a maxista elméletnek az állam elhalására vonatkozó ismert tételeit, amennyiben az állam elhalásának kérdését összekeveri az „állami bürokratizmus” elleni harccal, a bürokratizmus ellenszerének s az állam jogutódjának a „társadalmi öngazgatást” jelöli meg és ezen az alapon állam elhalását az úgynevezett öngazgatás formáival azonosítja. Hogy az eszmei zűrzavar teljessé váljon, a tervezet ugyanakkor az állam elhalását az államkapitalizmus maradványainak kiküszöbölésével is azonosítja.

Az állam elhalásának ez az értelmezése nem egyéb, mint játék a szavakkal. Semmi köze sincsen a marxizmus államelméletéhez, de annál több köze van a revizionisták eszmevilágához. Amit a tervezet „az államgépezet új társadalmi szerepéről”, az államgépezetnek „a társadalom fölé való emelkedéséről” mond, az nemcsak tartalmilag, de még a szavakban, a terminológiában is megegyezik Hilferding, Bauer, Vanderfelde, Braunthal, Léon Blum és más revizionisták antimarxista fejtegetéseivel.

Az állam elhalásához az út a szocializmus győzelmes felépítésén, az átmeneti korszak államformájának, a proletárdiktatúrának megszilárdulásán keresztül vezet: ez a lenini elmélet sokszor aláhúzott tétele. Ezt a tételt tagadja meg az állam elhalásának hamis értelmezése a jugoszláv tervezetben. Az állam felfogása a tervezetben teljesen távol áll a marxi—lenini államelmélet szellemétől, amely az állam osztályjellegéből indul ki, s ennek megfelelően az *állam elhalását az osztályok megszűnésének következményeképpen* fogja fel. Az államgépezet, állami bürokrácia önállósulását, az osztályok fölé emelkedését hirdető hamis tételek egyszersmind szöges ellentétben állanak a marxi elmélettel, mely szerint az antagonisztikus osztályokból álló társadalomban az osztályharc a fejlődés mozgató ereje és az osztályharc szükségszerűen a proletárdiktatúrához vezet.

Marx Weydemeyerhez írott híres levelében ezt írja: „Ami újat én adtam, az az volt, hogy bebizonyítsam: Először: az *osztályok létezése* csak a *termelés fejlődésének bizonyos történelmi fázisaihoz* van kötve; másodsor: az osztályharc szükségszerűen a *proletariátus diktatúrájához* vezet; harmadszor: maga ez a diktatúra csak átmenet valamennyi osztály megszüntetéséhez és az *osztály nélküli társadalomhoz*.”

Marx e csodálatos mélységű szavai teljes világossággal meghatározták az állam elhalásának történelmi helyét. Ez az osztály nélküli társadalom időszaka, amelyhez a proletárdiktatúra az *átmenetet* jelenti! Az állam elhalásának kérdését tehát nem szabad összezavarni Marx és Engels ama megállapításával, hogy az átmeneti korszak állama már nem állam „*régi értelemben*”, tehát nem a kizsákmányoló állama, nem a dolgozó nép elnyomását, hanem annak érdekeit szolgálja.

Mindezek után fel lehet vetni a kérdést, hogy a jugoszláv programban csak *egy* revizionista tétellekkel van-e dolgunk, amelyek mintegy alkalmi eltévelyedések, vagy a revizionizmusnak mélyebbrelátó befolyásáról van szó.

A kérdéssel elméleti és gyakorlati összefüggésben kell foglalkozni. Elméleti vonatkozásban a döntő a *módszer* kérdése. A revizionizmus nemcsak a marxizmus egyes tételeivel helyezi a saját tételeit szembe. A revizionizmusnak elméleti vonatkozásban a legjellemzőbb vonása, hogy feladja a marxista *dialektikus módszert*, a materializmust idealizmussal, a dialektikát pedig szofisztikával és eklekticizmussal helyettesíti. Ismeretes, hogy Lenin a revizionistákkal folytatott harcában újra és újra kiemelte érvelésük szofisztikus jellegét. A bolsevik párton belüli vitákban pedig ellenfeleinek, így Buharinak nemcsak tételeik helytelenségét, hanem módszerük eklektikus, anti-dialektikus jellegét is szemére vetette.

Ha ebben az összefüggésben vizsgáljuk a jugoszláv programtervezetet, meg kell állapítanunk, hogy ez az állam kérdésében, amelyet itt kiemeltünk, de más *alapvető* kérdésekben is *kiagyalt formulákkal* helyettesíti az osztályviszonyok materialisztikus elemzését, s ily módon magán viseli a revizionizmust jellemző idealizmus jellegét. Általában pedig a tervezet a marxizmus egyes tételeiből és a revizionizmus egyes tételeiből sajátos egyveleget gyúr össze és ezt a marxizmus továbbfejlesztésének nevezi. Ez az eljárás az *eklekticizmus* tipikus módszere. S az is közismert, hogy a revizionisták Bernstein óta mindig a marxizmus továbbfejlesztéséről beszéltek, amikor a marxizmus eltorzításával és meghamisításával foglalkoztak.

Gyakorlati vonatkozásban a társadalmi forradalom sikere vagy balsikere elválaszthatatlan összefüggésben áll a *párt* kérdésével. A marxista forradalmi munkáspárt létezése, eszmei és szervezeti belső egysége, a tömegekkel való szoros kapcsolata, a párt élcsapat szerepének betöltése: mindez a szocialista forradalom győzelmének nélkülözhetetlen feltétele. A revizionizmus egyik legfőbb ismérve negatív állásfoglalása a párt kérdésében. A revizionisták tagadják a párt élcsapat szerepét a munkásmozgalomban, nem ismerik el az SZKP világtörténelmi jelentőségű szerepét a szocializmus győzelmes felépítésében a Szovjetunióban.

Ha már most egy program ugyancsak nem ismeri el a kommunista pártok vezető szerepét a szocializmust építő országokban, nem támogatja, hanem akadályozza a munkásmozgalom egységét és a kommunista pártok és munkáspártok egységét, nem ismeri el, hanem tagadja a nemzetközi helyzetnek azt az értékelését, amelyet a szocialista országok többi kommunista pártjai elismernek, akkor aligha lehet kétséges, hogy mindebben a marxizmus vagy a revizionizmus befolyása érvényesül-e.

Ha van ország, ahol a marxisták kötelezve vannak arra, hogy a marxizmus és a revizionizmus harcában ne tőrjenek meg semmi kétértelműséget, engedékenységet, elméleti közömbösséget vagy elvtelen eklekticizmust, úgy súlyos tapasztalataink alapján, mi, magyar marxisták elsősorban vagyunk kötelezve erre. Minden okunk megvan arra, hogy e kötelezettségünknek erőnkhez képest becsülettel eleget tegyünk. Egész ideológiai munkánkban, nem utolsósorban filozófiai munkánkban is ezt a felismerést kell érvényre juttatni.

P. S. Az itt közölt cikk bevezetésül szolgál egy, a revizionizmus időszzerű vonatkozásait tárgyaló tanulmányhoz.

МАРКСИЗМ ИЛИ РЕВИЗИОНИЗМ ?

Бела Фогараш

Всемирно-историческое значение Маркса заключается прежде всего в том, что он вскрыл законы движения капиталистической хозяйственной системы, и на этой основе доказал необходимость того, что историческое развитие приводит к ликвидации основывающегося на угнетении и эксплуатации и чреватого антагонистическими, непримиримыми противоречиями, капиталистического общества, и к установлению путем революции социалистического общественного строя. Между общественным строем капитализма и социализма существует непримиримое противоречие: социализм может быть осуществлен только путем революционного свержения капиталистического строя. В отличие от общеизвестного вульгарного понимания, согласно которому революция заключается исключительно в простом захвате власти насильственным путем, Маркс распространял понятие общественной революции на этап, продолжающийся вплоть до победоносного осуществления социализма и создал теорию диктатуры пролетариата. Выкопав это основное марксовое понимание из тьмы умолчания Ленин применял его к эпохе империализма. Анализируя соотношение сил, сложившееся после второй мировой войны, декларация, принятая на московском совещании коммунистических и рабочих партий 1957 г. устанавливает, что в наши дни социализм может победить в отдельных странах при известных условиях мирным путем, без гражданской войны, но и в этом случае только путем классовой борьбы, а ни в коем случае с помощью классового сотрудничества.

Сущность ревизионизма сводится к распространению идейного влияния буржуазии в международном рабочем движении, в частности в рабочих партиях. Общей чертой всех его форм является отрицание марксистского понимания классовой борьбы и стремление добиться сотрудничества рабочего класса с классом капиталистов. Эти черты проявляются и в проекте программы, представленной VII-му съезду Союза Коммунистов Югославии. Согласно проекту государственный капитализм уже не капитализм, а переход к социализму, в то время, как Ленин уже доказал, что хотя государственно-монополистический капитализм представляет собой ступень развития капитализма, предшествующую социализму, все же по своему классовому содержанию он ни в чем не отличается от капитализма. Проект показывает победу социализма вроде какого-то единого «мирового процесса», в котором не фигурирует ни социалистическая революция, ни диктатура пролетариата. Во всем этом решающую роль играет антимарксистское, ревизионистское представление о государстве. Югославский проект программы придает государству как самостоятельной власти известный сверхклассовый характер. Из этого ложного представления вытекают ошибочные, искажающие марксистскую теорию, взгляды об отрицании государства.

Наконец, статья показывает, что в югославском проекте программы также проявляется характерная черта ревизионистских теорий, заключающаяся в отказе от марксистского диалектического метода, в замене магерализма идеализмом, диалектики эклектизмом и софистикой.

MARXISM OR REVISIONISM ?

Béla Fogarasi

The importance of Marx from the point of view of the history of the world consists first of all therein, that he has revealed the laws of movement of the capitalist order and proved hereby that historical development necessarily leads to the cessation of capitalist society charged by antagonistic contradictions and proved the revolutionary realization of the socialistic social order. The social order of socialism and that of capitalism are in an irreconcilable contradiction: socialism can be realized only by way of a revolutionary overthrow of the capitalist order. Marx extended the concept of social revolution — opposed to the common vulgar perception, which sees in revolution nothing else than the simple violent seizing of power — to the period of the victorious realization of socialism, and established the theory of proletarian dictatorship. Lenin brought this fundamental Marxist perception from the obscurity of deliberate unacknowledgement to light and applied it to the period of imperialism. The declaration adopted by the conference of the communist parties and labour parties in Moscow in 1957, states on the ground of an analysis of the power relations developed after World War II, that the victory of

socialism is — in our days, among certain conditions, in some countries — possible even with the avoidance of civil war, by a peaceful transition, but this can be obtained only by class struggle and not by class-cooperation.

The main point, the essential character of revisionism is the enforcement of the ideological influence of the bourgeoisie in the international labour movement, namely in the labour parties. It is a common feature in all forms of revisionism that they deny the Marxist conception of class struggle and intend to win over the working class to a cooperation with the capitalist class. These characteristics appear — among others — in the draft programme submitted to the VII. Congress of the League of the Yugoslav Communists. State-capitalism is, according to the draft, not capitalism any more, but a transition to socialism; on the other hand, Lenin proved it already, that state-capitalist monopolism — although it is the stage of capitalism immediately preceding socialism — does, in view of its class content, not differ in anything from capitalism. The draft makes the victory of socialism appear as some “homogeneous world-process”, in which the socialist revolution, the dictatorship of the proletariat play no part. In these opinions an anti-Marxist and revisionist type of conception of the state is prominent. The Yugoslav draft programme ascribes to the state — as an independent power — a certain character of being above the classes. In this false conception originate the mistaken views — misrepresenting Marxist theory — concerning the withering away of the state.

The study at last points out that also in the Yugoslav draft programme appears that characteristic trait of the revisionist theories whereby they give up Marxist dialectical method, substitute materialism by idealism, dialectics by eclecticism and sophism.

MARXISMUS ODER REVISIONISMUS ?

Béla Fogarasi

Die weltgeschichtliche Bedeutung von Marx besteht vorwiegend darin, dass er die Bewegungsgesetze der kapitalistischen Wirtschaftsordnung enthüllte und auf dieser Grundlage bewies, dass die historische Entwicklung notwendiger Weise zum Untergang der auf Unterdrückung und Exploitation beruhenden und mit unversöhnlichen Widersprüchen behafteten kapitalistischen Gesellschaft und durch eine revolutionäre Umwälzung zur Verwirklichung der sozialistischen Gesellschaftsordnung führt. Die Gesellschaftsordnung des Kapitalismus und die des Sozialismus stehen in unversöhnlichem Widerspruch: der Sozialismus kann nur durch den revolutionären Umsturz der kapitalistischen Ordnung zustandekommen. Marx hat den Begriff „gesellschaftliche Revolution“ — im Gegensatz zur allgemein gebräuchlichen vulgären Auffassung, wonach die Revolution ausschliesslich aus der einfachen gewaltsamen Machtergreifung bestünde, — sogar auf die Periode der siegreichen Verwirklichung des Sozialismus ausgedehnt und die Theorie der Diktatur des Proletariats geschaffen. Lenin hat diese grundlegende Marxsche Theorie aus dem Dunkel des Totschweigens ausgegraben und sie auf die Epoche des Imperialismus angewandt.

Die, in 1957 an der Moskauer Konferenz der kommunistischen- und Arbeiterparteien angenommene Erklärung stellt, auf Grund der Analyse der nach dem zweiten Weltkrieg entstandenen Kraftverhältnisse fest, dass in unseren Tagen unter gewissen Umständen der Sieg des Sozialismus in einzelnen Ländern ohne Bürgerkrieg, auf friedlichem Wege möglich sei, aber selbst in diesem Falle erst nach Austragung des Klassenkampfes und in keinen Fall im Wege der Verständigung der Klassen.

Das Wesen des Revisionismus besteht in der Ausbreitung des ideologischen Einflusses der Bourgeoisie in der internationalen Arbeiterbewegung, namentlich in den Arbeiterparteien. Alle Formen des Revisionismus verbindet der gemeinsame Zug, dass sie die Marxsche Klassenkampftheorie ablehnen und die Arbeiterklasse für die Zusammenarbeit mit der kapitalistischen Klasse zu gewinnen suchen. Dieser Zug kommt auch in dem Programmentwurf zur Geltung, welcher dem VII. Kongress des jugoslawischen kommunistischen Bundes unterbreitet wurde. Diesem Entwurf zufolge wäre der Staatskapitalismus kein Kapitalismus mehr, sondern ein Übergang zum Sozialismus, obzwar bereits Lenin bewiesen hat, dass der staatsmonopolistische Kapitalismus eine dem Sozialismus vorangehende Stufe des Kapitalismus ist, der sich jedoch seinem Klasseninhalt nach von dem Kapitalismus nicht unterscheidet. Im Entwurf wird der Sieg des Sozialismus als irgendein einheitlicher „Weltprozess“ dargestellt, in welchem die soziali-

stische Revolution und die Diktatur des Proletariats keine Rolle spielen. In diesen Ausführungen ist die antimarxistische revisionistische Auffassung des Staatsbegriffes ausschlaggebend. Der jugoslawische Programmwurf verleiht dem Staat als einer selbständigen Macht einen gewissen über den Klassen stehenden Charakter. Dieser falschen Vorstellung entspringen dann die die marxistische Theorie entstellenden unrichtigen Ansichten über das Absterben des Staates.

Abschliessend beweist der Aufsatz, dass im jugoslawischen Programmwurf sich auch andere charakteristische Züge der revisionistischen Theorien an den Tag treten, namentlich der Verzicht auf die marxistische dialektische Methode, die Ersetzung des Materialismus durch Idealismus, die Ersetzung der Dialektik durch Eklektizismus und Sophistik.